

Jaarverslag Erfgoedinspectie

Verslag van het toezicht in 2010

Inhoudsopgave

	Voorwoord	5
	Toezichtbeleid	6
1	Erfgoedbrede onderzoeken en ontwikkelingen	8
2	Archeologische monumenten, opgravingen en vondsten	12
3	Instandhouding van rijksmonumenten en van beschermde stads- en dorpsgezichten	18
4	De archieven en de informatiehuishouding van de centrale overheid	24
5	De rijkscollectie	32
6	Beschermd cultuuroederen	36
7	Incidenten en meldingen	42
	Bijlage: rapporten en rapportagebrieven in 2010	44

Voorwoord

Iedereen komt voortdurend in aanraking met cultureel erfgoed. Bij een wandeling langs monumenten in een beschermd stadsgezicht, een fietstocht langs de Hollandse waterlinie, bij een bezoek aan het Zuiderzeemuseum of bij een genealogisch onderzoek. Cultureel erfgoed is een vanzelfsprekend decor voor alledaagse activiteiten. Dat het bestaat is echter geen vanzelfsprekendheid, want cultureel erfgoed is per definitie kwetsbaar; waar gebouwd wordt kan een archeologische vindplaats voor altijd verloren gaan, een eeuwenoud document kan bij het blootstellen aan de elementen onleesbaar worden. Cultureel erfgoed moet worden onderhouden, gekoesterd en beschermd en is daarvoor sterk afhankelijk van de beschikbaar gestelde middelen.

Hier ligt de rol van de Erfgoedinspectie, die als toezichthouder het belang van het cultureel erfgoed zo goed mogelijk ten dienste staat. Hoewel de Erfgoedinspectie geen toezichtstaak heeft op het gehele Nederlandse erfgoed, strekt het werkkerrein zich wel uit over het hele spectrum van het cultureel erfgoed; van grote en kleine collecties in de verzelfstandigde rijksmusea tot archeologische vindplaatsen en van rijksmonumenten tot wettelijk beschermde voorwerpen in Nederland en daarbuiten. Voorts horen ook de archieven en informatiehuishouding van de centrale overheid en de in- en uitvoer van beschermde voorwerpen tot het werkkerrein van de Erfgoedinspectie.

Hoewel cultureel erfgoed de associatie oproept met het verleden is het behoud ervan altijd sterk verweven met de actualiteit. De digitalisering van de informatiehuishouding zorgt voor een enorme verschuiving in het denken over archieven. Voor wat betreft de illegale invoer van beschermde voorwerpen noodzakende politieke en economische ontwikkelingen tot blijvende waakzaamheid. Bij het schrijven van dit voorwoord dienen zich problemen aan in landen rond de Middellandse Zee met een indrukwekkende archeologische erfenis. Ook de naweeën van de financieel-economische crisis zijn nog steeds voelbaar en leiden tot krimpende budgetten. Ongetwijfeld zal het cultureel erfgoed hier niet geheel buiten schot blijven. De Erfgoedinspectie heeft bij deze ontwikkelingen een signalerende rol om politiek en beleid alert te houden op mogelijk negatieve gevolgen voor het cultureel erfgoed.

In dit jaarverslag legt de Erfgoedinspectie verantwoording af over de in 2010 uitgevoerde onderzoeken en inspecties en de daarmee geleverde bijdragen aan het behoud van een waardevol cultureel erfgoed. Met dit verslag voldoet de Erfgoedinspectie tevens aan de bepaling over het archiefwettelijk toezicht, zoals bedoeld in artikel 25b, lid 2 van de Archiefwet 1995.

Ik nodig een ieder van harte uit te reageren op dit jaarverslag (zie voor contactgegevens het colofon) of in ieder geval, voor de laatste ontwikkelingen op het gebied van het cultureel erfgoed, een bezoek te brengen aan onze website www.erfgoedinspectie.nl.

*De directeur Erfgoedinspectie
Mevrouw S.E.B. (Barbara) Siregar*

Toezichtbeleid

Inleiding

Bij de inrichting en uitvoering van het toezicht sluit de Erfgoedinspectie, daar waar mogelijk, aan op de systemen van kwaliteitszorg, controle en verantwoording die door de organisaties waar zij toezicht op houdt, worden gehanteerd. Kwaliteitssystemen en intern toezicht kunnen het externe toezicht echter nooit vervangen. De vorm en omvang van het toezicht worden risicogericht en op maat vormgegeven. Het niveau waarop een organisatie aantoonbaar 'in control' te zijn en kan verantwoorden aan de vigerende wet- en regelgeving te voldoen, is maatgevend. Hoe hoger het niveau, hoe meer afstand in het toezicht. Andersom: een organisatie die de wet- en regelgeving niet of onvoldoende naleeft, zal nauwlettend worden gevolgd.

Om het toezicht daadwerkelijk goed en op maat te kunnen invullen maakt de Erfgoedinspectie bij haar programmering gebruik van de methode van *programmatisch handhaven*. Aan de basis van de programmering staat de risicoanalyse.

Effectief toezicht

Waar de Erfgoedinspectie een groot risico signaleert, bijvoorbeeld bij een zeer slecht presterende organisatie, moet de Erfgoedinspectie kunnen beschikken over een toereikend interventie-instrumentarium en over voldoende escalatiemogelijkheden. In 2010 is per toezichtveld geïnventariseerd wat de Erfgoedinspectie aan mogelijkheden heeft dan wel zou moeten hebben om het toezicht zo effectief mogelijk in te richten. In 2011 moet deze inventarisatie zijn afgerond met een vastgesteld escalatiemodel.

De Erfgoedinspectie houdt toezicht op een groot aantal organisaties, variërend van gemeenten voor wat betreft de rijksmonumenten en archeologische vindplaatsen, de musea met een rijkscollectie tot zelfstandige bestuursorganen voor wat betreft hun archieven. Om de informatie hierover te verbeteren en inzichtelijker te maken is in 2010 begonnen met een onderzoek naar een effectieve ICT-ondersteuning voor het account- en relatiebeheer. Doel is informatie met betrekking tot een bepaald veld en/of organisatie zo goed mogelijk inzichtelijk te maken. Doordat informatie gebundeld ter beschikking komt te staan zal de toezichtlast naar verwachting bij de desbetreffende organisaties kunnen verminderen. De Erfgoedinspectie zal hiervoor gebruik gaan maken van het systeem van de Inspectie voor de Jeugdzorg.

Samenwerking

Samenwerkend toezicht is een van de uitgangspunten van het huidige kabinetsbeleid, zoals vastgelegd in de Kaderstellende Visie op Toezicht. Samenwerking met andere inspecties en toezichthouders leidt tot efficiencywinst en grotere effectiviteit. Tegelijkertijd kan de toezichtlast beperkt worden. Om die reden is de Erfgoedinspectie dan ook een actief deelnemer in de Inspectieraad.

Met de Inspectie voor de Sanctietoepassing (ISt) is in 2008 afgesproken om in voorkomende gevallen bij inspecties en doorlichtingen van de ISt, zowel bij penitentiaire inrichtingen als bij TBS-instellingen, een inspectie op het archiefbeheer uit te voeren. In 2010 is in dat verband de penitentiaire inrichting Arnhem, locatie De Berg, bezocht en geïnspecteerd.

In het platform waarin de rijksinspecties op de certificatie- en keuringsinstellingen (CKI's) samenwerken, delen deze inspecties hun kennis van en ervaring met de CKI's. Dit zijn over het algemeen bedrijven die voor een deel van hun taak als zelfstandig openbaar bestuursorgaan (ZBO) een openbaar gezagtaak uitvoeren. Voor deze openbaar gezag ta(a)k(en) vallen de CKI's onder de Archiefwet en het toezicht van de Erfgoedinspectie. In het platform heeft de Erfgoedinspectie de aanwijzing van deze bedrijven als bestuursorgaan geagendeerd. Doel is de bestuursrechtelijke status van CKI-bedrijven in de aanwijzing altijd duidelijk aan te geven, zodat de toezichtbevoegdheid van de Erfgoedinspectie, maar ook van andere inspecties, bij deze CKI-bedrijven expliciet bekend is.

In verband met het toezicht op de CKI's, die in veel gevallen voor bepaalde taken zijn geaccrediteerd, zijn in 2010 de eerste contacten met de Raad voor Accreditatie gelegd.

De Erfgoedinspectie werkt niet alleen samen met de rijksinspecties, maar ook met andere organisaties. Bijvoorbeeld met de douane, het Korps landelijke politiediensten (KLPD) en de AID op het gebied van de beschermde cultuurgoederen (zie hoofdstuk 2.5) en met de Rijksgebouwendienst.

Met de Rijksgebouwendienst worden contacten onderhouden over de archiefwettelijke normen waaraan archiefruimten moeten voldoen. De Rijksgebouwendienst adviseert immers overheidsorganisatie over hun gebouwen inclusief de archiefruimten. Daarnaast wisselen de Rijksgebouwendienst en de Erfgoedinspectie informatie uit over het onderhoud en de verbouwing en nieuwbouw van museale gebouwen en over het objectenbestand dat is beschermd ingevolge de Monumentenwet 1988.

1

Erfgoedbrede onderzoeken en ontwikkelingen

Monitor Erfgoedinspectie

Het afgelopen jaar zijn de uitkomsten van de *Monitor Erfgoedinspectie 2009-2010* gepubliceerd.

De monitor is een onderzoek in de vorm van een digitale vragenlijst die de Erfgoedinspectie iedere twee jaar zal uitvoeren bij alle organisaties die onder haar toezicht vallen. De monitor is onderdeel van het inspectierepertoire van de Erfgoedinspectie, wat inhoudt dat organisaties verplicht zijn de vragenlijst in te vullen en de vragen naar waarheid te beantwoorden. De respons was in 2010 hoog en ruim voldoende voor representatieve uitkomsten.

De Erfgoedinspectie krijgt met de uitkomsten uit de monitor een schat aan gegevens binnen die na verwerking een goed beeld geven van het nalevingniveau van de geldende wet- en regelgeving en die gebruikt worden in de risicoanalyse en de programmering voor de komende twee jaar.

In maart 2010 zijn de uitkomsten van de monitor in de vorm van een individuele rapportage aangeboden aan het bestuur en de contactpersonen van de desbetreffende organisaties. De rapportage blijkt bij de organisaties gebruikt te worden om te toetsen wat het niveau van naleving is en wat de mogelijke en noodzakelijke verbeteringen zijn. Dit komt overeen met één van de beoogde doelstellingen voor de monitor; een instrument voor zelfevaluatie en verbetering. In het najaar publiceerde de Erfgoedinspectie de overkoepelende resultaten van de monitor in het *Monitorboek Erfgoedinspectie 2009-2010*.

Deze publicatie bevat een uitgebreide selectie van de uitkomsten van de monitor op de vier toezichtvelden archieven, collecties, monumenten en archeologie. Per onderwerp biedt deze publicatie een uitgebreide toelichting op het wettelijke kader, de gestelde vragen en de bevindingen, geïllustreerd met cijfers en grafieken.

DE Puffer die men fiet staen bovent compartement, daer de
 Oltroy in ghescheiden staet, begrypt ses hondere ende vier
 ende twintich roeden, van twaelf voets, de voets van twaelf
 Doyms, daer mede wat te meten alle langhe van weghen ende
 Steden, Kaden, ende voert t'ghewe hier inde Plant van den gront
 van Schiedam verstoont werdt, by wy Floris Balhofari, Gaudi.

Voor de organisaties die bij het onderzoek betrokken zijn, is het Monitorboek bruikbaar als naslagwerk en in combinatie met de eerder genoemde individuele rapportage als instrument voor zelfevaluatie. In de zomer van 2010 is de monitor intern en extern geëvalueerd. Over het algemeen wordt er positief over geoordeeld, zowel voor wat betreft invulgemak als bruikbaarheid voor de eigen organisatie. De monitor van de Erfgoedinspectie wordt elke twee jaar verstuurd. De volgende is gepland voor het najaar van 2011.

Tabel 1: Respons monitor Erfgoedinspectie 2009-2010

	Gemeenten voor monumenten en archeologie	Zorgdragers voor de archieven	Musea voor de rijkscollectie
Uitgezet aantal	441	267	40
Respons aantal	347	237	40
Respons %	79	88	100

Onderzoek illegaliteit archiefbescheiden en archeologische bodemvondsten

In 2010 is begonnen met een onderzoek naar illegale handelingen ten aanzien van archeologische voorwerpen en van archiefstukken. Aanleiding voor het onderzoek is het in 2009 van kracht worden in Nederland van de Uitvoeringswet UNESCO-verdrag 1970. Met de uitkomst van het onderzoek beoogt de Erfgoedinspectie meer inzicht te verkrijgen in de ernst en omvang van de problematiek in Nederland. Het onderzoek is zowel voor wat betreft de archeologische bodemvondsten als voor archiefbescheiden hetzelfde opgezet: een vragenlijst, interviews met relevante personen en instellingen, literatuuronderzoek en een vergelijking met de stand van zaken in enkele buurlanden. Het onderzoek is in het eerste kwartaal van 2011 voltooid. Na bespreking met de ketenpartners zal een terugkoppeling van de bevindingen en van de inzet van de Erfgoedinspectie naar het veld plaatsvinden.

Wateroverlast en fysieke veiligheid bij cultureel erfgoed

Naar aanleiding van de publicatie van de OCW beleidsvisie Veiligheid en radicalisering: kennisfiches en position paper (2009) heeft de Erfgoedinspectie zich voorgenomen om het onderdeel Overstromingen nader uit te werken voor haar verschillende toezichtvelden. De Erfgoedinspectie wil nagaan of de beheerders en hoeders van het erfgoed voldoende risicobewust zijn, voldoende zijn voorbereid op calamiteiten op het terrein van instellingoverschrijdende wateroverlast en wat de rol van de rijksoverheid hierin is of kan zijn.

In 2010 is aan de hand van literatuuronderzoek en interviews in kaart gebracht welke instanties zich bezig houden met het voorkomen van wateroverlast en welke organisaties in actie komen op het moment dat er wateroverlast dreigt of is opgetreden. In dit onderzoek zijn maatregelen ter bescherming tegen overstromingen en de consequenties daarvan ook meegenomen. De Erfgoedinspectie heeft vastgesteld dat het terrein van de bestrijding van wateroverlast erg in beweging is maar dat de bescherming van erfgoed daarin vaak van ondergeschikte betekenis is.

Tevens bracht de Erfgoedinspectie in 2010 voor de velden archeologie en archieven globaal in kaart wat de aard van het cultureel erfgoed is, welke bedreiging water ervoor vormt en welke schade door wateroverlast, of door maatregelen ter voorkoming van wateroverlast, wordt aangericht. De effecten van wateroverlast verschillen nogal per veld. In 2011 worden ook de rijkscollectie en monumenten op deze wijze beschreven.

Het onderzoek zal in 2011 resulteren in een rapport met daarin een inventarisatie van wat er wel en niet is geborgd op het gebied van de fysieke veiligheid van het erfgoed in geval van een overstroming.

Kennisinstituten in het stelsel van cultureel erfgoed

De Erfgoedinspectie is in 2010 begonnen met een onderzoek naar de rollen en taken van de kennisinstituten van OCW, te weten de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) en het Nationaal Archief (NA), in relatie tot de Erfgoedinspectie. Belangrijk doel van dit onderzoek is een zo effectief mogelijke samenwerking tussen de ketenpartners. Als voorlopig resultaat zijn in 2010 de afstemmingscontacten geïntensiveerd.

2

Archeologische monumenten, opgravingen en vondsten

Ontwikkelingen

In 2010 is de zelfregulering toenemend onder druk komen te staan door de aanhoudende onduidelijkheid en ontevredenheid binnen de beroepsgroep over de eisen die aan de opleiding en de werkervaring van uitvoerenden worden gesteld. Meerdere overgangsregelingen hebben de spanningen nog niet weg kunnen nemen. Bovendien is, ondanks jarenlange voorbereiding, in 2010 de totstandkoming van een beroepsregister mislukt.

De Erfgoedinspectie volgt aandachtig de ontwikkelingen in de archeologische markt. Het aantal uitgevoerde archeologische opgravingen is in 2010 fors gedaald (zie tabel 2). Hiermee is het laagste aantal opgravingen bereikt sinds met de invoering van het interim-beleid in 2002 de archeologische markt werd opengesteld. Tegelijkertijd nam het aantal proefsleufonderzoeken en archeologische begeleidingen verder toe. Beide typen onderzoek zijn in 2010 juist meer dan ooit te voren uitgevoerd. Het aantal booronderzoeken heeft zich in 2010 gestabiliseerd, nadat er in 2009 nog van een duidelijke daling sprake was. Deze daling is toen toegeschreven aan de neergaande economische conjunctuur. De afname van het aantal opgravingen en de toename van het aantal proefsleuven en begeleidingen in 2010 zou er op kunnen duiden, dat bij een vrijwel gelijkblijvende behoefte aan archeologisch onderzoek vaker gekozen wordt voor een kostenbesparende onderzoeksmethode. Dit betreft dan vooral de projecten van kleinere omvang: het aantal kortlopende opgravingen (minder van een week) is veel sterker afgenomen dan het aantal langdurende opgravingen (zie tabel 3). De Erfgoedinspectie neemt deze indicaties mee in de toekomstige inspecties.

Tabel 2: Aantal uitgevoerde onderzoeken per soort onderzoek

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
booronderzoek	-	-	2224	2327	2587	2279	2286
begeleiding	174	240	212	237	246	272	290
proefsleuven	233	322	410	419	508	505	545
opgravingen	195	190	189	195	205	198	143

Bron Archis 2. Stand 6 januari 2011.

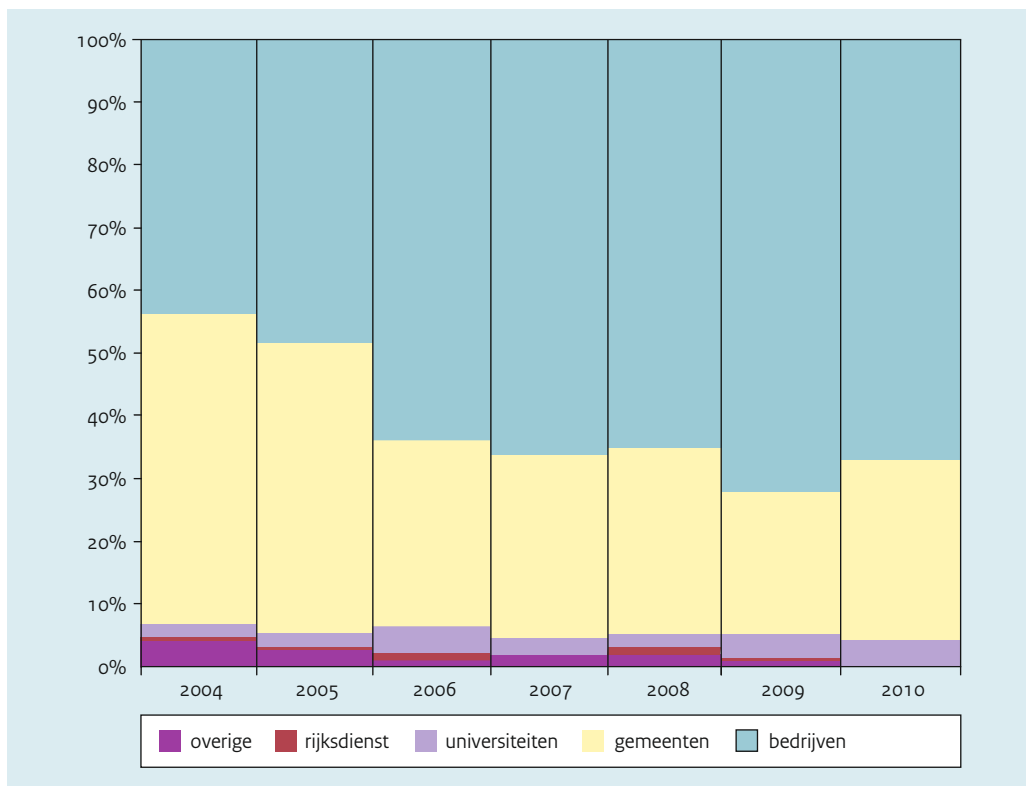
Tabel 3: Duur van de opgravingen

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
1 - 5 dagen	53	56	64	61	58	59	34
6 - 10 dagen	25	23	29	37	44	37	29
11 - 30 dagen	42	68	56	57	72	64	48
> 30 dagen	38	39	34	37	28	37	30
onbekend	37	4	6	3	3	1	2
totaal	195	190	189	195	205	198	143

Bron Archis 2. Stand 6 januari 2011.

Bij de afname van het aantal opgravingen neemt de versnippering van de markt nog steeds toe: in 2010 werden vier nieuwe opgravingsvergunningen verleend en meer bedrijven dan ooit te voren konden zich ook daadwerkelijk in de markt manifesteren. De teruglopende markt treft de commerciële bedrijven sterker dan de gemeentelijke archeologische diensten. Het aandeel van de gemeentelijke opgravingen in het totale aantal opgravingen neemt voor het eerst sinds jaren weer in geringe mate toe (zie grafiek 1).

Grafiek 1: Marktaandeel in % van de verschillende soorten uitvoerders bij opgravingen

Bron Archis 2. Stand 6 januari 2011.

Inspecties

De Erfgoedinspectie heeft in 2010 12 opgravingen (8,4% van het totale aantal opgravingen in 2010) en 3 proefsleufonderzoeken (0,6% van het totale aantal proefsleufonderzoeken in 2010) bezocht, die door houders van een opgravingsvergunning zijn uitgevoerd. De inspecties laten zien dat de vergunninghouders over het algemeen werken conform de in de archeologische beroepsgroep geldende normen. Niettemin heeft de zelfregulering er nog steeds niet toe geleid dat systemen voor kwaliteitszorg in alle gevallen een vanzelfsprekendheid zijn. Zo werden bijvoorbeeld kwaliteitscontroles regelmatig niet gedocumenteerd.

In de laatste maanden van het jaar is geconstateerd dat bij archeologisch onderzoek in enkele gevallen personeel wordt ingezet dat deelneemt aan één van de door de Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer (SIKB) gefaciliteerde overgangsregelingen voor de kwalificaties van actoren. Hoewel de Erfgoedinspectie bij de invoering van deze overgangsregelingen in samenspraak met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed heeft toegezegd voorlopig niet tegen de inzet van zulke

deelnemers op te zullen treden, blijft zij alert op verdere ontwikkelingen rond de overgangsregelingen en op mogelijke negatieve gevolgen voor het archeologische onderzoek. Bij toekomstige inspecties zal dit een bijzonder aandachtspunt zijn.

Organisatieplannen van houders van opgravingsvergunningen

In de periode 2008-2009 heeft de Erfgoedinspectie onderzocht of de zelfregulering en de kwaliteitszorg in het archeologische veld voldoen aan de verwachtingen die zijn verwoord in de Wet op de archeologische monumentenzorg (2007) en het Besluit archeologische monumentenzorg (2007). In dit onderzoek staan de organisatieplannen van houders van opgravingsvergunningen centraal. In 2010 zijn de inspectieresultaten uit de voorafgaande periode, aangevuld met resultaten uit inspecties die in 2010 zijn gehouden, geanalyseerd ten behoeve van een samenvattend rapport. De Erfgoedinspectie publiceert dit rapport in de eerste helft van 2011.

Standaardrapporten bij opgravingen

Gegevens van archeologisch onderzoek moeten toegankelijk zijn voor wetenschappers en voor een breed publiek. De onderzoeksresultaten spelen bovendien een belangrijke rol in de ruimtelijke ordening, bij de besluitvorming rond de archeologische monumentenzorg. Daarom moet de uitvoerder van een opgraving binnen twee jaar na een opgraving een rapport overleggen waarin de onderzoeksresultaten zijn vastgelegd. De RCE moet dit rapport vervolgens centraal registreren en openbaar toegankelijk maken. Gedurende de jaren 2007 tot en met 2009 heeft de Erfgoedinspectie onderzocht of uitvoerders van opgravingen inderdaad binnen twee jaar een rapport overleggen, en of zo'n rapport vervolgens ook toegankelijk is. De resultaten van het onderzoek zijn in het voorjaar van 2010 aan de Tweede Kamer voorgelegd in het rapport *'Zoek! Een speurtocht naar de rapporten van opgravingen 2003-2006'*. De Erfgoedinspectie constateert in het rapport dat de verplichting om een onderzoek binnen twee jaar met een rapport af te ronden niet altijd nageleefd wordt. In 2009 lag de naleving gemiddeld op 86%. De situatie is in de loop der jaren verbeterd: in 2007 lag de gemiddelde naleving nog op 76%. Er zijn echter grote verschillen tussen de diverse categorieën vergunninghouders. De naleving van gemeentelijke archeologische diensten blijft met 78% beduidend achter bij die van bedrijven, universiteiten en het rijk, waar de naleving boven de 90% ligt. Bovendien geven deze nalevingspercentages een geflatteerd beeld, omdat zij ook die gevallen omvatten waarvoor de RCE uitstel heeft verleend op basis van artikel 46 lid 6 van de Monumentenwet 1988. In werkelijkheid is voor de gemeentelijke projecten uit 2006 slechts één op de twee rapporten binnen de daarvoor gestelde twee jaar afgerond.

Voor wat betreft de toegankelijkheid van de archeologische onderzoeksgegevens heeft de Erfgoedinspectie geconstateerd dat de RCE slechts een deel van de door de vergunninghouders opgestuurde rapporten centraal had geregistreerd. Van deze rapporten bleek vervolgens ook maar weer een beperkt deel openbaar toegankelijk. Oorzaak hiervan is het werken volgens onvoldoende vaste procedures, waardoor de rapporten binnen de organisatie niet op de juiste plek terecht komen.

Om de naleving te stimuleren heeft de Erfgoedinspectie in het rapport de aanbeveling gedaan om vergunninghouders die de rapportagertermijn overschrijden systematisch te rappelleren, met gebruikmaking van het centrale archeologische informatiesysteem Archis. Om alle onderzoeksgegevens openbaar en gemakkelijk toegankelijk te maken heeft de Erfgoedinspectie geadviseerd om de door de uitvoerders ingediende rapporten volgens gestandaardiseerde procedures te verwerken en alle rapporten op te nemen in Archis.

De toenmalige staatssecretaris Van Bijsterveld heeft op 10 juni 2010 in een brief aan de Tweede Kamer aangegeven, dat zij de aanbevelingen van de Erfgoedinspectie volledig onderschrijft. De Tweede Kamer vond dan ook geen aanleiding nader op het rapport in te gaan.

De RCE heeft in 2010 al diverse rappels aan bedrijven uit doen gaan en de toegankelijkheid van de rapporten is nu één van de speerpunten in de aanpassingen die de RCE voorbereidt in het kader van het KIMOMO-project (Kennisinstructuur modernisering monumentenzorg).

Beschermde archeologische monumenten

In 2010 werden 47 beschermde archeologische monumenten verspreid over het gehele land geïnspecteerd. Bij de inspecties werd gelet op mogelijke overtredingen zoals het verstoren, wijzigen of ont-sierend of gevaarlijk gebruiken van monumenten. Nadat in 2009 al 101 archeologische monumenten waren geïnspecteerd krijgt de Erfgoedinspectie nu een beeld van het aantal en de aard van de over-tredingen. Begin 2011 komt hierover een rapport uit.

Bij een krimpende markt en een versterkte concurrentie kan de kwaliteit van het archeologische onderzoek onder grote druk komen te staan. Vooral de inzet van medewerkers met voldoende kennis en ervaring is een kwetsbaar punt. Het is in het belang van zowel de overheid als de marktpartijen, dat de discussie over de eisen die aan de opleiding en werkervaring van uitvoerenden worden gesteld, in 2011 wordt afgerond en dat de daarvoor ingestelde overgangsregelingen worden vertaald in een definitieve vorm.

3

Instandhouding van rijksmonumenten en van beschermde stads- en dorpsgezichten

Ontwikkelingen

In 2010 heeft zich binnen de monumentenzorg een aantal belangrijke ontwikkelingen voorgedaan die gevolgen zullen hebben voor de manier waarop de Erfgoedinspectie haar toezicht uitoefent.

Op 1 oktober 2010 is de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo) in werking getreden. De vergunningverlening voor rijksmonumenten en ingrepen in rijksbeschermde stads- en dorpsgezichten is hierin geregeld. Met het in werking treden van deze wet zal het toezicht voortaan gericht zijn op de omgevingsvergunning. Dit heeft gevolgen voor de werkwijze van de Erfgoedinspectie vanwege de opname van de monumentenvergunning in het bredere vergunningstelsel van de Wabo. Omdat de inspecties bij de gemeenten zich richten op de vergunningverlening tussen het tijdstip van inspectie en de situatie van vijf jaar geleden, is de Erfgoedinspectie hiermee in 2010 bij gemeentelijke inspecties nog niet geconfronteerd.

De uitvoering van de modernisering van het monumentenstelsel (MoMo) is in het stadium van wetswijziging gekomen. De Erfgoedinspectie is in 2010 betrokken geweest bij de nadere uitwerking van het onderzoek naar de mate waarin gemeenten MoMo-proof zijn, bij de *Handreiking Erfgoed en Ruimte* en bij het onderzoek naar het goed kunnen meten van de effecten van MoMo. De Erfgoedinspectie zal de komende jaren de effecten van de modernisering van het monumentenstelsel op het gemeentelijk monumentenbeleid monitoren.

In het kader van MoMo heeft de staatssecretaris van OCW de Tweede Kamer geïnformeerd over het uitvoeringsprogramma Restauratiekwaliteit,

Beschermd stadsgezicht Geertruidenberg, bron: Erfgoedinspectie

met als doel de kwaliteit van vakmanschap in de restauratieketen beter te borgen. Hiermee gaf hij aan grote waarde te hechten aan professionaliteit bij gemeenten, maar ook bij architecten, aannemers, onderaannemers en specifieke ambachtelijke deskundigen als stukadoors, leidekkers of metselaars. Deze beleidslijn sluit naadloos aan bij de bevindingen in verschillende rapporten van de Erfgoedinspectie, die zich zonder uitzondering richten op behoud en verbetering van de kwaliteit van de monumentenzorg in Nederland.

Inspecties bij gemeenten

De Erfgoedinspectie ziet toe op de wettelijke taken in de zorg voor rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten waarvoor gemeenten verantwoordelijk zijn.

In 2010 zijn drie gemeenten geïnspecteerd op de instandhouding van rijksmonumenten en beschermde gezichten (Geertruidenberg, Groningen, Sint-Michiëlsgestel).

De inspectie in Geertruidenberg volgde op een bureaustudie naar aanleiding van signalen uit de bevolking van deze plaats. In het rapport dat over deze gemeente is uitgebracht is een reeks aanbevelingen gedaan om de zorg voor de cultuurhistorische kwaliteiten van het beschermde stadsgezicht en de aanwezige rijksmonumenten te waarborgen. De gemeente heeft in haar bestuurlijke reactie aangegeven hiermee aan de slag te zullen gaan.

De inspectie in Groningen, een zeer grote monumentengemeente, leverde een rapport op dat de inzet en de deskundigheid van deze gemeente erkent op het gebied van rijksmonumenten en beschermde gezichten. Daarnaast vroeg de Erfgoedinspectie aandacht voor de geringe betrokkenheid vanuit cultureel erfgoed bij nieuwbouwplannen in de beschermde gezichten.

De gemeente Sint-Michiëlsgestel, een kleinere monumentengemeente, voldoet op een aantal terreinen aan de normen die gesteld worden aan een goede zorg voor monumenten. Op het gebied van specifieke deskundigheid op het gebied van de monumentenzorg, planbehandeling en procedures zijn verbeteringen aanbevolen.

Ook zijn in 2010 vijf rapporten gereedgekomen over gemeentelijke inspecties die in het jaar daarvoor plaatsvonden (Haarlem, Heerenveen, Hilversum, Roermond, Zaanstad). Alle geïnspecteerde gemeenten geven op verzoek van de Erfgoedinspectie aan op welke manier en in welk tempo zij de aanbevelingen zullen verwezenlijken.

Bij negen eerder geïnspecteerde gemeenten zijn in 2010 nazorggesprekken gevoerd, dat wil zeggen dat bij deze gemeenten geïnspecteerd is hoe na verloop van tijd daadwerkelijk met de aanbevelingen is omgegaan. Het gaat hier om de gemeenten Doesburg, Edam-Volendam, Kampen, Sittard-Geleen, Valkenburg a/d Geul, Veere, Weesp, Westerveld en Wijdmeren. Bij de meeste gemeenten wordt aan de aanbevelingen goed gevolg gegeven, hoewel er soms vertraging optreedt, bijvoorbeeld bij personele wisselingen.

In grote lijnen kan worden geconcludeerd dat gemeenten naar vermogen de taken voor monumentenzorg behartigen. Een historisch bewustzijn en oog voor de waarden van cultuurhistorie is bij de meeste gemeenten zeker aanwezig. Zoals ook al eerder in rapporten is aangetoond, blijven er echter knelpunten bestaan in de gemeentelijke monumentenzorg. Deze spitsen zich toe op aanwezige deskundigheid in

het ambtelijk apparaat, het verrichten van bouw- en cultuurhistorisch onderzoek, op de begeleiding van wijzigingsplannen en ingrepen in beschermde gezichten, en op het gemeentelijke toezicht op restauraties.

Het streven van de rijksoverheid is er op gericht om gemeentebesturen en eigenaren van monumenten zelf meer verantwoordelijkheid te laten dragen voor een juiste omgang met cultuurhistorisch waardevolle gebieden en panden. Bij inspecties op het gebied van de monumentenzorg blijkt helaas vaak dat deze verantwoordelijkheid nog niet overal genomen kan worden. Te vaak nog schiet de ambtelijke toerusting (capaciteit, deskundigheid) tekort om deze wettelijke taken adequaat uit te kunnen voeren. Dit blijkt ook uit het door het bureau AEF uitgevoerde rapport over de mate waarin gemeenten 'MoMo-proof' zijn. Voorts constateert de Erfgoedinspectie dat eigenaren van monumenten de cultuurhistorische waarde van hun bezit wel inzien, maar dat zij niet per definitie deskundig zijn op het gebied van restauratietechniek. Ook om die reden kan zich het risico voordoen dat niet de juiste keuzes worden gemaakt en dat monumentale onderdelen of structuren verloren gaan.

De Erfgoedinspectie is in 2010 begonnen met de ontwikkeling van een nieuwe methodiek om naast complete gemeentelijke inspecties waarbij alle aspecten van de monumentenzorg aan de orde komen, ook korte inspecties op één onderwerp bij gemeenten mogelijk te maken. In 2011 krijgt deze vorm van inspecteren zijn beslag in het inspectieprogramma.

Thematische onderzoeken

In 2010 is gestart met een drietal onderzoeken, waarvan de aanleiding ligt in opgedane ervaringen bij gemeentelijke inspecties en daar breed ervaren knelpunten. Deze onderzoeken krijgen hun afronding in het voorjaar van 2011.

Bouw- en cultuurhistorisch onderzoek

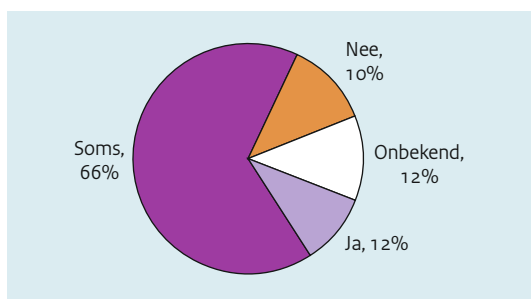
Eén van de knelpunten in de behandeling van plannen voor restauraties van of wijzigingen aan monumenten en ontwikkelingen in beschermde stads- en dorpsgezichten, is dat bij aanvang vaak geen inzicht bestaat in de aanwezige waarden. Elk vergunningproces voor een restauratie of wijziging van enige omvang start daarom idealiter met het maken van een goed plan op basis van bouwhistorisch onderzoek om de waarden te bepalen en vast te stellen. Vergelijkbaar geldt dat ten behoeve van de inpassing van ontwikkelingen in beschermde gezichten de waarden van het gebied onderzocht moeten zijn voordat een nieuwbouwplan wordt gemaakt. Zowel uit gemeentelijke inspecties als uit de monitorgegevens blijkt dat dergelijk historisch onderzoek in veel gevallen niet of onvoldoende plaatsvindt. Het themaonderzoek op dit onderwerp, dat in het voorjaar van 2011 wordt afgerond, richt zich op de volgende vragen:

- Zijn er duidelijke definities van wat bouw- en cultuurhistorisch onderzoek inhouden?
- In welke gevallen vragen gemeenten om bouw- of cultuurhistorisch onderzoek en in welke mate?
- Waarom vragen gemeenten wel of geen onderzoek?
- Doen gemeenten dit op een goede manier en op de juiste momenten?

Tabel 4: Bouwhistorisch vooronderzoek

Bouwhistorisch onderzoek	aantal	%
Ja	40	12
Soms	222	66
Nee	33	10
Onbekend	40	12
Totaal	335	100

Grafiek 2: Bouwhistorisch onderzoek

Gemeentelijk toezicht

De monumentenwet bepaalt dat gemeenten zelf verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van de uitvoering en daarop toezicht moeten houden. De Erfgoedinspectie houdt op haar beurt toezicht op de kwaliteit van de monumentenzorg zoals deze door de gemeenten wordt gerealiseerd. Een belangrijk knelpunt dat uit diverse inspectieonderzoeken naar voren komt, is dat deskundig gemeentelijk toezicht op de werkzaamheden bij monumenten en in beschermde gezichten niet overal op een juiste wijze plaatsvindt. In 2010 is begonnen met de methodiek en opzet voor dit onderzoek.

Toezicht op cultuurlandschappen

In de modernisering van het monumentenstelsel krijgt de gebiedsgerichte monumentenzorg een prominente plaats. Bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed vormen waardevolle cultuurlandschappen al een belangrijk aandachtspunt.

In 2010 is de Erfgoedinspectie een verkennend onderzoek gestart dat zich concentreert zich op de volgende kernvragen:

- Waar is behoud van cultuurlandschappen belegd en hoe is dit vormgegeven?
- Is hier sprake van conflicterende belangen (bijvoorbeeld natuur, recreatie, gebouwd erfgoed, archeologie), of strijdige regelgeving?
- Welke positie en rol heeft de Erfgoedinspectie hierin en wat voor vervolgcacties vloeien hier mogelijk uit voort?

Uit het onderzoek moet blijken of en hoe de Erfgoedinspectie betrokken moet zijn bij en toezicht moet houden op het behoud en beheer van cultuurlandschappen.

Om restauraties van monumenten en nieuwbouwwontwikkelingen in beschermde gezichten op kwalitatief hoog niveau te kunnen verwezenlijken, dienen gemeenten in hun beleid voor cultureel erfgoed aan een aantal randvoorwaarden te voldoen, zoals het (laten) verrichten van historisch onderzoek, deskundige begeleiding van processen en projecten, en deskundig toezicht en handhaving.

Beleidsmakers bij verschillende overheden dienen te worden gestimuleerd om aan te sluiten bij het programma Restauratiekwaliteit van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, waarin behoud van kwaliteit in de uitvoering in de monumentensector wordt bevorderd.

4

De archieven en de informatiehuishouding van de centrale overheid

Ontwikkelingen

Ook het afgelopen jaar zijn de ontwikkelingen op het gebied van de archieven en de informatiehuishouding in snel tempo verder gegaan. Het algemene beeld is dat de vernieuwing van het archiefstelsel en de modernisering van de informatiehuishouding een concretere vorm aanneemt. Zo is er een nieuwe Archiefregeling van kracht geworden, is er één archieforganisatie voor de ministeries gekomen en staat er een nieuwe selectiemethodiek op stapel. Hier ligt een kans om greep te krijgen op al jaren bestaande problemen zoals de enorme achterstand bij de papieren archieven en een onduidelijk toekomstbeeld voor de digitale archieven. De Erfgoedinspectie signaleert echter dat de projecten en initiatieven over de hele linie gericht zijn op een beperkte doelgroep of een afgebakend belang. Daardoor dreigen bijvoorbeeld de bedrijfssystemen waarin zich archiefbescheiden bevinden, de informatiehuishouding van zelfstandig bestuursorganen en PBO-organen en de op termijn vernietigbare archiefbescheiden onderbelicht te blijven. Toch betreffen het hier belangrijke informatieverzamelingen en archieven, waardoor op termijn het risico bestaat dat de recht- en bewijszoekende burger niet de juiste en volledige informatie kan worden verstrekt of dat de organisatie zich niet voldoende kan verantwoorden.

Archiefvisie

Verbindend element in de vernieuwing van het archiefstelsel is de overkoepelende Archiefvisie die bij het ministerie van OCW in voorbereiding is en in de zomer van 2011 aan de Tweede Kamer zal worden aangeboden. Vertrekpunt voor de visie is de burger en zijn rechten en de mogelijkheden om over archiefinformatie te beschikken. Archieven zijn daarbij niet alleen erfgoed, maar vooral ook gebruiksgoed.

De thema's in de visie in wording dekken de problemen, belangen en functies van de overheidsinformatie goed. De Erfgoedinspectie heeft aandacht gevraagd voor de volgende hoofdzaken:

- De digitale informatiehuishouding moet het vertrekpunt zijn voor een toekomstgericht beleid en een modernere regelgeving;
- De gebruiker, zowel ambtenaar als burger, moet op een betrouwbare informatiehuishouding kunnen vertrouwen. Een betrouwbare informatiehuishouding kan volgens de Erfgoedinspectie niet anders bereikt worden dan via de invoering van een, sinds kort wettelijk voorgeschreven, kwaliteitssysteem;
- De toepassing van het begrip 'archiefbescheiden' leidt in de praktijk tot een veelvoud van opvattingen en praktijken, waardoor de kwaliteit van de overheidsinformatie ernstig gevaar loopt.

Modernisering Informatiehuishouding Digitaal Documentbeheer

In een brief van 16 maart 2010, die een tweede reactie aan de Tweede Kamer op het advies van de Raad voor Cultuur en de Raad voor het openbaar bestuur '*Informatie: grondstof met toekomstwaarde*' bevat, schetste toenmalig staatssecretaris Bijleveld van Binnenlandse Zaken de kaders voor de modernisering van de digitale informatiehuishouding van de departementen. Volgens de brief is het streven om over uiterlijk vijf jaar bij alle kerndepartementen digitaal documentenbeheer te hebben geïmplementeerd. Het streefbeeld hierbij is 'informatie van waarde', informatie die de samenleving en de organisatie optimaal ten goede komt. Tot slot geeft de staatssecretaris een indicatieve planning in zes 'behapbare' stappen om hiertoe uiterlijk in 2020 te komen. De Erfgoedinspectie houdt toezicht op de voortgang bij de kerndepartementen in het monitoren van de actielijnen *Informatie op orde* en heeft in dit verband in 2010 een rapport uitgebracht over de invoering van zelfregulering en zelfevaluatie in de informatiehuishouding bij de ministeries.

Nieuwe selectieaanpak

In een brief van 17 december 2010 informeerden de minister van BZK en de staatssecretaris van OCW de Tweede Kamer over de selectieaanpak voor archieven. Doel van de nieuwe selectiemethodiek is het garanderen van een hoogwaardige archiefcollectie, waarbij niet alleen gekeken wordt naar archieven van overheidsorganen, maar nadrukkelijk ook naar archieven van particuliere archiefvormers. Doel is ook om greep te krijgen op de grote hoeveelheden papieren achterstanden in de archieven bij de departementen en de digitale informatie die nu en in de toekomst wordt gevormd.

Binnen de context van het toezicht op de actielijnen van *Informatie op orde* zal de Erfgoedinspectie de verdere uitvoering van de selectieaanpak monitoren. De navolgende aandachtspunten worden hierin meegenomen:

- De reikwijdte van de nieuwe aanpak;
- De overgang van oude selectielijsten naar de nieuwe selectiemethodiek;
- De plaats van de bewaar- en vernietigingstermijnen in de nieuwe aanpak.

Archiefregeling

Na een lang evaluatie- en ontwikkeltraject trad op 1 april 2010 de Archiefregeling in werking. De grootste verandering in de Archiefregeling ten opzichte van de drie ministeriële regelingen die zij vervangt, is dat de voorschriften vaak de vorm van prestatie-eisen hebben. Dit biedt overheidsorganisaties meer ruimte om aan de eisen te voldoen. Om dit mogelijk te maken, is ook de toelichting op de artikelen uitgebreid

en verbeterd. Vooral voor wat betreft de digitale informatievoorziening is de Archiefregeling beter toegerust op lopende en toekomstige ontwikkelingen. Twee belangrijke inhoudelijke vernieuwingen van de regeling zijn de verplichting tot het inrichten van een kwaliteitssysteem voor het archiefbeheer en de verplichting een metagegevensschema op te stellen en toe te passen.

De reikwijdte van de Archiefregeling is dezelfde gebleven, namelijk alleen het blijvend als erfgoed te bewaren archief. Dit maakt het toepassen van de regeling lastig en doet geen recht aan het belang dat ook op termijn te vernietigen archiefbescheiden kunnen hebben. Bijvoorbeeld voor de recht- en bewijszoekende burger die een WOB-verzoek indient of voor het geheugen van een organisatie.

E-depot

Het duurzaam beheren van digitale archiefbescheiden is van groot belang voor het functioneren van overheid en maatschappij. Een veelbelovende optie hiervoor is het e-depot, volgens de gangbare definitie 'het geheel van organisatie, beleid, processen en procedures, financieel beheer, personeel, databeheer, databeveiliging en aanwezige hard- en software, dat het duurzaam beheren van te bewaren digitale archiefbescheiden mogelijk maakt'.

In 2010 heeft een samenwerkingsverband van een aantal sleutelinstellingen op het gebied van archiefbeheer aan de ministeries van OCW en BZK, aan het IPO, de VNG en de Unie van Waterschappen voorgesteld om een gemeenschappelijk e-depot in te richten waarbij individuele archiefinstellingen en overheidsinstellingen zich kunnen aansluiten. Het gemeenschappelijke e-depot gaat volgens de plannen een aantal specifieke diensten en voorzieningen leveren en zal worden uitgevoerd in een *shared services* model. De plannen voorzien in een stapsgewijze ontwikkeling.

Na vijf jaar moeten de instrumenten voor aansluiting aan het e-depot ontwikkeld en getest zijn en moet een aantal organisaties zijn aangesloten. De Erfgoedinspectie vindt dit een verheugende ontwikkeling, mede omdat het hierbij niet alleen gaat om over te brengen erfgoed, maar ook om op termijn te vernietigen archiefbestanden. Hiermee wordt de toegankelijkheid voor de burger voor de afgesproken termijn gewaarborgd.

Decentralisatie Regionaal Historische Centra

De decentraal gevormde archieven, zoals van Rijkswaterstaat, de Kamers van koophandel en de rechtbanken en de archieven van de provinciale overheden worden op grond van de Archiefwet bewaard in de rijksarchieven in de provincie. Deze rijksarchieven zijn in de periode 1996-2005 alle, met uitzondering van het Rijksarchief in Zuid-Holland, opgegaan in regionaal historische centra (RHC's).

Deze RHC's zijn gemeenschappelijke regelingen waarin, naast het rijk en één of meer gemeenten, ook provincies, waterschappen en privaatrechtelijke instellingen deelnemen. In het regeerakkoord 2010 is opgenomen dat de RHC's gedecentraliseerd worden naar de provincies met een korting op de rijksbijdrage van 25% vanaf 1 januari 2012.

De Erfgoedinspectie hecht veel belang aan een betrouwbare, op de toekomst gerichte basisinfrastructuur voor het beheer van de 'blijvende' rijksarchieven. Om de daarvoor benodigde investeringen te kunnen dragen en om een actieve openbaarheid te kunnen waarborgen, is een bestuurlijke en financiële krachtenbundeling van de zorgdragers voor erfgoedarchieven een belangrijke voorwaarde.

Zelfregulering en zelfevaluatie bij de departementen

In de visienota *Informatie op Orde* heeft het Kabinet in 2006 aangekondigd langs een achttal actielijnen structurele verbeteringen in de informatiehuishouding van de ministeries aan te willen brengen. De uitvoering van deze actielijnen moet een aanzienlijke verbetering van de informatiehuishouding opleveren, reden voor de Erfgoedinspectie om de voortgang te monitoren. De nadruk hierop heeft het afgelopen jaar gelegen op de ontwikkeling en invoering van een systeem van zelfregulering bij de departementen. Over de actielijnen met betrekking tot de nieuwe selectieaanpak wordt in de paragraaf Ontwikkelingen gerapporteerd.

De Erfgoedinspectie beschouwt een operationeel systeem van zelfevaluatie als een absolute voorwaarde voor het goed kunnen waarborgen van de kwaliteit van de digitale informatiehuishouding. Dit geldt zowel voor de bestaande en te ontwikkelen digitale bedrijfssystemen als voor de digitalisering van de documenthuishouding. Het systeem van zelfregulering en zelfevaluatie omvat in hoofdlijnen een geïmplementeerd normenkader, de in 2009 vastgestelde Baseline informatiehuishouding, de toepassing van de bij deze Baseline behorende audit-tool en de inbedding van de informatiehuishouding in de planning- en controlcyclus.

Begin 2010 heeft de Erfgoedinspectie over de stand van zaken hieromtrent gerapporteerd met het rapport *'Invoering van zelfregulering en zelfevaluatie in de informatiehuishouding van ministeries'*. De staatssecretarissen van OCW en BZK hebben de integrale rapportage, voorzien van hun reactie, in juli 2010 aan de Tweede Kamer aangeboden. Een belangrijke aanbeveling uit dit rapport betreft de verankering van de informatiehuishouding in de bestaande structuur van audits en planning en control. De Erfgoedinspectie vertrouwt er op dat deze aanbeveling wordt meegenomen in de verdere uitwerking en het operationeel maken van het zelfevaluatiesysteem voor de informatiehuishouding. Voorts stelt de Erfgoedinspectie zich op het standpunt dat het systeem van zelfregulering niet beperkt moet blijven tot de digitale informatiehuishouding maar ook de papieren informatiehuishouding moet omvatten. Het systeem moet zich uitstrekken tot de agentschappen, diensten en inspecties en niet slechts tot de beleidskernen. Het toezicht van de Erfgoedinspectie verloopt via overleg en afspraken met het CIO-beraad.

Ontwikkeling toezichtkader archieven

De Erfgoedinspectie is in 2010 met een project begonnen waarin het gevoerde toezichtbeleid op effectiviteit en consistentie wordt geëvalueerd en waarin een visie op het archiefwettelijk toezicht en een toezichtkader worden ontwikkeld. De aanleiding voor dit project ligt zowel in de omgeving waarop toezicht wordt gehouden als in de eisen die aan het toezicht worden gesteld. Die omgeving is bijvoorbeeld 'digitaler' geworden, het toezicht selectiever en de zorgdrager meer zelfregulerend.

In 2011 wordt een samenhangende visie opgeleverd die, samen met een aantal instrumenten waaronder een uitgewerkt normen-, toetsings- en waarderingskader, de Erfgoedinspectie in staat moet stellen flexibel in te spelen op deze ontwikkelingen. Met de evaluatie van de effectiviteit van het toezicht en het toezichtbeleid, zoals dat het afgelopen decennium door de Erfgoedinspectie is uitgevoerd, is dit project in 2010 van start gegaan. Deze evaluatie is inmiddels afgerond.

De naleving van drie wettelijke basiseisen

In 2008 is de Erfgoedinspectie begonnen met een inspectieprogramma gericht op de naleving van drie archiefwettelijke basiseisen: de selectielijst, het bestandsoverzicht en de beheersregels. Aanleiding was het gegeven dat het ontbreken van deze basiseisen als een hoog risico is ingeschat en dat een belangrijk deel van de zorgdragers, waaronder veel zelfstandige bestuursorganen, niet aan één of meer van deze

eisen voldeed¹. Het bestandsoverzicht, de selectielijst en de beheersregels staan letterlijk aan de basis van een goed archiefbeheer. Hiermee weet de zorgdrager welke archieven en informatie (moeten) worden beheerd, welke bewaar- en vernietigingstermijnen gehanteerd moeten worden en welke interne regels er aan de informatiehuishouding zijn gesteld. Zeker bij de verdergaande digitalisering zijn deze basisvoorzieningen onontbeerlijk en vormt het ontbreken ervan een hoog risico.

Beoogd resultaat van het programma is een bijna 100% naleving op deze basiseisen, met als doel een informatiehuishouding die 'op orde' is en waar alle belangen, zoals het kunnen afleggen van verantwoording, waarheidsvinding en potentieel erfgoed, voldoende geborgd zijn. Om deze 100% zo dicht mogelijk te kunnen benaderen, worden met de zorgdrager afspraken over de naleving gemaakt en wordt de inspectie pas beëindigd als aan de afspraken is voldaan.

Tot en met 2010 zijn 104 inspecties uitgevoerd, die 175 organisaties betreffen². Het tussentijds resultaat is dat eind 2010 51% van de organisaties die in dit inspectieprogramma zijn opgenomen de drie genoemde basiseisen volledig naleven. Het project wordt in 2011 afgerond, maar de Erfgoedinspectie blijft er op toezien dat de resterende 49% van de organisaties waar mogelijk aan de basiseisen zullen gaan voldoen.

Wegwerken archiefachterstanden

Sinds het verkorten van de overbrengingstermijn kampt de rijksoverheid met achterstanden in de bewerking van archieven. In de periode 2006 - 2009 heeft in het project Wegwerken Archiefachterstanden (PWAA) de bewerking van de achterstanden tot en met 1975 plaatsgevonden.

De Erfgoedinspectie heeft op dit project nauwlettend toezicht gehouden en daarover een aantal malen gerapporteerd. Op 6 april 2010 heeft de staatssecretaris van OCW de derde en laatste (deel)rapportage van de Erfgoedinspectie aangeboden aan de Tweede Kamer. De voornaamste conclusies uit dit rapport zijn dat de projectopdracht tot het wegwerken van de aangeleverde 75 kilometer departementale archiefachterstanden is gerealiseerd, maar ook dat hiermee niet *alle* achterstanden van vóór 1976 bij de ministeries zijn weggewerkt.

In eerdergenoemde brief kondigde de staatssecretaris aan dat de samenwerking tussen de departementen structureel wordt voortgezet en dat daartoe één archiefbewerkingsorganisatie voor het rijk wordt opgericht. Deze organisatie heeft de opdracht gekregen de archieven vanaf 1976 te selecteren en te bewerken. In de loop van 2010 hebben de voorbereidingen tot oprichting van deze organisatie, Doc-direkt, plaatsgevonden en per 1 januari 2011 is Doc-direkt officieel ingesteld.

Net als bij het project Wegwerken Archiefachterstanden zal de Erfgoedinspectie bij Doc-direct erop toezien dat het versneld wegwerken van de archiefachterstanden plaatsvindt binnen de archiefwettelijke kaders. In 2010 heeft de Erfgoedinspectie verkennende gesprekken gevoerd met Doc-direkt over de inrichting van de organisatie en met het Nationaal Archief over de toepassing van de nieuwe selectie-methodiek. In 2011 zal de Erfgoedinspectie het eerste rapport uitbrengen.

Nazorgtrajecten bij de universiteiten en gerechten

Zeker bij organisaties met een hoog risicoprofiel volgt de Erfgoedinspectie of uitvoering is gegeven aan de eerder aanbevolen verbeteracties. In het kader van deze nazorg werd in 2010 de voortgang bij de openbare universiteiten³ en de gerechten onderzocht.

1 Monitor 2007

2 Sommige inspecties worden uitgevoerd via koepelorganisaties en betreffen meerdere organisaties.

3 Universiteiten die krachtens publiekrecht zijn ingesteld met eigen rechtspersoonlijkheid.

Gerechten

Sinds een doorlichting van het archiefbeheer bij de Rechtspraak in 2002-2003, volgt de Erfgoedinspectie nauwlettend de ontwikkelingen en verbeteringen in het archiefbeheer bij de gerechten. In de afgelopen jaren is naar de voortgang van vijf in 2008 afgesproken verbeterpunten gekeken. Hiertoe onderhield de Erfgoedinspectie regelmatig en intensief contact met de *mandaatgroep archieven* van de gerechten. Dit jaar heeft de Erfgoedinspectie ook een schouw van de archiefruimten bij de gerechten in Den Bosch en Breda uitgevoerd.

De voortgang laat over het algemeen een positief beeld zien. Belangrijke ontwikkeling hierin is geweest dat door de gerechten een intern 'archiefauditsysteem' is opgezet, waarin ook de tussen Erfgoedinspectie en Rechtspraak afgesproken verbeterpunten zijn opgenomen.

Drie van de afgesproken verbeteracties zijn nagenoeg afgerond:

- de gerechten beschikken over actuele selectielijsten die alle bedrijfsprocessen omvatten;
- de overbrenging van daartoe in aanmerking komende archieven tot 1979 is op enkele gerechten na succesvol voltooid;
- de archiefbeheersregels staan klaar om bij de individuele gerechten vastgesteld te worden.

De gerechten beschikken echter nog niet over het vereiste integrale overzicht van alle digitale en analoge informatie en de situatie van enkele archiefruimten is nog zorgelijk. Een aantal vervolgacties zal in 2011 doorlopen, de inspectie bij de 25 gerechten kan in 2011 naar verwachting formeel afgerond worden.

Openbare universiteiten

In de periode 2002-2004 heeft de Erfgoedinspectie bij de openbare universiteiten onderzoek gedaan naar de naleving van de Archiefwet. In de rapportages zijn aanbevelingen gedaan om het archiefbeheer op een aantal punten te verbeteren, in het bijzonder bij de faculteiten en de diensten. De aanbevelingen hadden onder andere betrekking op de archiefbeheersregels, het toepassen van de selectielijst en de staat van de archiefruimte.

Sinds de doorlichting volgt de Erfgoedinspectie de voortgang bij de universiteiten. Het afgelopen jaar is onderzocht in hoeverre invulling is gegeven aan de eerder gedane aanbevelingen. Uit dit onderzoek is gebleken dat het merendeel van de openbare universiteiten in redelijke mate aan de archiefwettelijke eisen invulling heeft gegeven. Bij de universiteiten waar dit niet het geval is zal het nazorgtraject in 2011 worden voortgezet.

De modernisering van de informatiehuishouding neemt een concrete vorm aan. Bij de ministeries wordt bijvoorbeeld ingezet op een digitale informatiehuishouding binnen vijf jaar.

Voor een succesvolle transitie naar een digitale informatiehuishouding is het noodzakelijk dat de informatiehuishouding als één geheel wordt beschouwd. Er mag en moet geen onderscheid worden gemaakt naar:

- De vorm van de informatiedrager, papier vs. digitaal;
- De organisatievorm, bijvoorbeeld beleidskern, agentschap, privaat- of publiekrechtelijk zbo;
- Het bewaarbelang blijvend te bewaren vs. op termijn te vernietigen.

Voorts moeten de ministeries nu snel concrete stappen zetten op weg naar zelfregulering, door de informatiehuishouding te borgen in de bestaande systemen van audits, planning en control.

5

De rijkscollectie

Ontwikkelingen

Naast de voorbereiding op de evaluatie van de Regeling materieelbeheer museale voorwerpen, heeft in 2010 ook op andere gebieden rondom het toezicht op de rijkscollectie een kritische terugblik plaatsgevonden binnen de Erfgoedinspectie. Er is een aanzet gemaakt tot een nieuwe toezichtcyclus, waarbij geen sprake meer is van reguliere meerdaagse inspecties, maar waar het toezicht vooral risicogestuurd zal zijn. De in 2009 voor de eerste keer uitgezette *Monitor Erfgoedinspectie* vervult hierin een centrale rol.

In aansluiting hierop heeft de Erfgoedinspectie in november 2010 samen met de beleidsdirectie Cultureel Erfgoed een informatiebijeenkomst georganiseerd voor alle rijkscollectiebeheerders en aanverwante partijen. Op deze goed bezochte en enthousiast ontvangen bijeenkomst zijn de resultaten van de monitor Erfgoedinspectie 2009-2010 gepresenteerd en heeft de Erfgoedinspectie haar vernieuwde werkwijze toegelicht.

Binnen het museale veld bestaat een toenemende aandacht voor de thema's duurzaamheid en innovatie, zowel op organisatorisch als op technisch gebied. Dit uit zich in verdergaande vormen van samenwerking tussen de musea bij bewaren en delen van collecties en aan een verantwoord klimaatbeheer in museale gebouwen.

Op de cultuursector is een bezuinigingsronde aangekondigd die mogelijk gevolgen kan hebben voor de rijkscollectie. In het Jaarverslag 2009 heeft de Erfgoedinspectie gewezen op de algemene zorg en het belang dat het beheer en behoud van de rijkscollectie in het gedrang komt door de grote nadruk op cultuurparticipatie en collectiemobiliteit. Dit spanningsveld kan worden versterkt door de gevolgen van de bezuiniging.

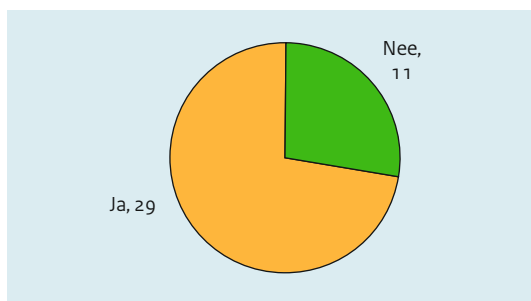
Interieur van de Russisch Orthodoxe Kerk van de H. Maria Magdalena in Den Haag, foto: Leo van Velzen.

Risico's voor de Rijkscollectie bij transport en verbouwing

Door factoren als veranderende publiekswensen en nieuwe inzichten op het gebied van behoud en beheer, hebben collectiebeheerders meer dan in het verleden te maken met ontwikkelingen die van grote invloed kunnen zijn op de collectie. Bijvoorbeeld met verbouwingen, renovaties, interne verhuizingen, maar ook transporten ten behoeve van exposities in het buitenland. Voor de collectie kan dit verstrekkende gevolgen hebben, zoals schade door trillingen en stof, beschadiging of vermissing tijdens een transport.

In de monitor 2009-2010 wordt door het merendeel van de museale rijkscollectiebeheerders de verwachting uitgesproken dat zij met dergelijke ingrijpende ontwikkelingen te maken zullen krijgen (zie grafiek 3).

Grafiek 3: Aantal organisaties dat verwacht de komende twee jaren te maken te krijgen met ingrijpende ontwikkelingen die van invloed kunnen zijn op de collectie

Behalve in het kader van verbouwingen is er nog een belangrijke aanleiding tot het transporteren van onderdelen van de collectie. Eén van de beleidsdoelen op het gebied van de rijkscollectie is namelijk de collectiemobiliteit, het meer zichtbaar maken van de rijkscollectie. De collectie dient bij voorkeur aan een zo breed mogelijk publiek te worden getoond en zeker niet enkel in depot te blijven, reden voor een intensiever bruikleenbeleid.

In 2010 heeft de Erfgoedinspectie een onderzoek uitgevoerd om de risico's van transport voor de rijkscollectie in beeld te brengen en om het nalevingniveau in deze bijzondere omstandigheden te kunnen vaststellen. Gesproken is met musea, transporteurs en deskundigen. Daarnaast is een inspectie gestart naar knelpunten die kunnen voorkomen rondom verbouwingen van musea en depots. Dit onderzoek zal in 2011 worden afgerond. Gezien de raakvlakken tussen de onderwerpen transport en verbouwing, worden de resultaten van beide onderzoeken in de tweede helft van 2011 gecombineerd gepresenteerd.

Rijkscollectie elders

Een belangrijk deel van de rijkscollectie wordt beheerd door musea die ressorteren onder het ministerie van OCW. Daarnaast wordt er rijkscollectie beheerd door museale collectiebeheerders die onder de verantwoordelijkheid van andere departementen vallen en bovendien door de diverse ministers en colleges zelf. In 2010 is de Erfgoedinspectie een onderzoek begonnen naar het behoud en beheer van de rijkscollectie door deze laatstgenoemde groepen collectiebeheerders.

De Erfgoedinspectie wil hiermee vaststellen hoe het is gesteld met de kwaliteit van het beheer van de delen van de rijkscollectie die aan de zorg van deze collectiebeheerders zijn toevertrouwd. Er is een aantal gesprekken gevoerd met de ministeries, die in 2011 een vervolg zullen krijgen, gericht op de verantwoordelijkheid van de ministers voor het eigen beheer van delen van de rijkscollectie. De Erfgoedinspectie zal dan tevens de musea bezoeken. Het onderzoek zal onderdeel zijn van een geïntegreerd rapport over de stand van het beheer van de rijkscollectie dat de Erfgoedinspectie in 2012 zal uitbrengen.

Rijkscollectie en Regeling materieelbeheer museale voorwerpen

Eén van de taken van de Erfgoedinspectie is het houden van toezicht op het beheer en behoud van de rijkscollectie. In 2010 heeft de Erfgoedinspectie een aantal knelpunten rondom deze toezichtstaak gesignaleerd, zoals de definitie van het begrip rijkscollectie en een eenduidig overzicht van beheerders. De Erfgoedinspectie pleit ook voor een met het veld afgestemde eenduidige, toetsbare normenset voor het behoud en beheer, zowel voor de collectiebeherende instellingen als voor het toezicht. De in 2007 ingevoerde Regeling materieelbeheer museale voorwerpen heeft destijds verbetering gebracht maar laat naar het oordeel van de Erfgoedinspectie nog een aantal punten open.

In overleg met het veld en de beleidmakers is gestart met een gezamenlijke bespreking van de knelpunten en oplossingen. Dit zal in 2011 worden vervolgd. De bevindingen worden door de Erfgoedinspectie ook ingebracht in de evaluatie van de Regeling materieelbeheer museale voorwerpen welke in 2011 is gestart.

De bezuiniging op de cultuurbegroting kan gevolgen hebben voor het behoud en beheer van de rijkscollectie. De Erfgoedinspectie adviseert de zorg voor de rijkscollectie in het toekomstige cultuursubsidiëringstelsel te waarborgen.

6

Beschermde cultuurgooderen

Ontwikkelingen

In 2010 zijn belangrijke stappen gezet om de mogelijkheden van samenwerking met de douane en het KLPD verder in kaart te brengen.

De discussie spitst zich toe op informatie-uitwisseling, training en opleiding en gezamenlijke acties. De noodzaak van en de behoefte tot samenwerking wordt door alle partijen gedeeld. Eén van de constateringen was dat samenwerking tussen Erfgoedinspectie en douane respectievelijk tussen Erfgoedinspectie en KLPD/politie, met de Erfgoedinspectie in de coördinerende rol, het meest voor de hand ligt. In 2011 wordt besloten hoe de samenwerking formeel vorm zal krijgen. De voorgestelde wijze van samenwerking past overigens goed in het Nederlandse bestel en de keten van toezicht, controle en opsporing kan hiermee sluitend worden gemaakt.

Punt van aandacht blijft de in 2008 door de toenmalige minister van Justitie aan de Tweede Kamer toegezegde officier van justitie op het gebied van cultuurwetgeving. In toenemende mate wordt het gemis van een centraal aanspreekpunt bij het Openbaar Ministerie gevoeld.

Met de AID is een verkennende bijeenkomst georganiseerd. Het bleek dat er veel raakvlakken zijn tussen de twee inspectiediensten, zoals in de samenwerking met de douane, de wijze van toezicht op de verschillende wetten en de problemen met zaken die via het internet te koop worden aangeboden. Er zijn procedures opgesteld voor melding aan de Erfgoedinspectie van kunstvoorwerpen van beschermd dierlijk materiaal onder andere ter voorkoming dat deze worden vernietigd. In 2011 zal worden bekeken hoe verdere samenwerking ook via internetcontrole en gezamenlijke communicatie tot stand kan komen.

Goed bereide voorwerpen, objecten uit de ANCODS collectie terug naar Australië, bron:Centrum voor Internationale Erfgoed Activiteiten.

Wet tot behoud van cultuurbezit

De Erfgoedinspectie houdt toezicht op de naleving van de Wet tot behoud van cultuurbezit (Wbc). In 2010 werden 17 inspecties uitgevoerd naar in Nederland beschermde voorwerpen. Hierbij zijn geen grote tekortkomingen geconstateerd. De Wbc blijkt goed te worden nageleefd. In enkele gevallen is informatie gegeven ten behoeve van conservering en is op subsidiemogelijkheden gewezen.

De Erfgoedinspectie heeft op verzoek vier aanvragen voor restauratiesubsidie voor Wbc-voorwerpen bij de Mondriaanstichting beoordeeld.

In zes gevallen is toestemming verleend voor tijdelijke verplaatsing naar het buitenland namens de minister van OCW.

In 2010 zijn de gegevens verwerkt uit een vragenlijst die in 2009 was uitgezet over contactgegevens, verblijfplaats en mogelijke verplaatsingen. Van alle 127 benaderde eigenaren van Wbc-voorwerpen hebben er slechts vijf niet gereageerd. Met deze hoge respons zijn de gegevens bij de Erfgoedinspectie weer aangepast. Ook is de informatie met betrekking tot beschermde voorwerpen in Nederland op de website geactualiseerd.

Door de beleidsdirectie Cultureel Erfgoed zijn onderzoeken gestart naar de verzamelingen die nog niet op objectniveau zijn geregistreerd, en naar de mate van openbare toegankelijkheid van informatie over de wettelijk beschermde voorwerpen. In 2011 komen de uitkomsten van deze onderzoeken beschikbaar.

Europese en internationale wet- en regelgeving

In het kader van de voorlichting over de Uitvoeringswet UNESCO-verdrag 1970 (2009) zijn in 2010 lezingen en bijeenkomsten georganiseerd in nauwe samenwerking met de Directie Cultureel Erfgoed, de Nationale UNESCO Commissie en Erfgoed Nederland. Uitgangspunt was meer bekendheid te geven aan de inhoud van het verdrag, duidelijk te maken wat het betekent voor instellingen aan rechten en plichten en te wijzen op de mogelijkheden om een teruggaveprocedure te starten. De meeste aandacht is uitgegaan naar een grotere bekendheid van de wet en het verder in kaart brengen van risico's en kwetsbaarheden.

De Erfgoedinspectie heeft zich daarom in 2010 nog terughoudend opgesteld met controles.

Door verdragspartijen bij de UNESCO-verdragen 1970 en 1954 zijn geen verzoeken gedaan om in actie te komen in het kader van onrechtmatige uitvoer, invoer en eigendomsoverdracht van wettelijk beschermd cultureel erfgoed.

Door het KLPD zijn verschillende gevallen gemeld aan de Erfgoedinspectie van mogelijk Iraakse voorwerpen die via het internet te koop werden aangeboden. In geen van de gevallen bleek sprake te zijn van onrechtmatig aanbod en vervolgacties waren dan ook niet nodig. De zaak over het Irakese kleitablet dat in december 2009 op internet te koop werd aangeboden en in beslag is genomen, is nog in behandeling. De 69 Iraakse voorwerpen die in juli 2009 formeel zijn overhandigd door de minister van OCW aan de Iraakse ambassadeur in Nederland, zijn begin 2010 daadwerkelijk teruggekeerd naar Irak na eerst te zijn tentoongesteld in het Rijksmuseum van Oudheden in Leiden.

In 2010 heeft de Erfgoedinspectie op verzoek van de Franse autoriteiten samen met het KLPD onderzoek verricht naar de identificatie en herkomst van een gestolen beeld dat zich in Nederland bevindt. Dit was in het kader van een mogelijke teruggaveprocedure onder de werking van richtlijn 93/7/EEG. Deze zaak loopt nog.

Voorts werd de Erfgoedinspectie geïnformeerd door de Tsjechische autoriteiten dat een gestolen beeld uit een kerk in Libnic, dat zich op Nederlands grondgebied had bevonden, via Duitsland is teruggekeerd naar het land van herkomst.

In 2010 werd de Erfgoedinspectie geconfronteerd met illegale opgravingen uit scheepswrakken. In twee gevallen zijn de Engelse autoriteiten geïnformeerd over de mogelijkheid van de aanwezigheid op Nederlands grondgebied van illegaal opgegraven materiaal door een Nederlandse berger van beschermde Engelse scheepswrakken, de HMS Victory en de HMS Indefatigable. Naar de mogelijke plundering van de HMS Victory is in nauwe samenwerking met de Erfgoedinspectie, de douane, het KLPD en de Nederlandse Kustwacht, onderzoek verricht in het kader van richtlijn 93/7/EEG op het Nederlandse bergingsschip dat hiervan werd verdacht, maar er werden geen onrechtmatigheden geconstateerd. Bij de schroef van de HMS Indefatigable die zich op Nederlandse bodem bevond, is door de Engelse autoriteiten besloten om deze niet onder de werking van de richtlijn terug te vorderen, maar om hier een strafrechtelijk onderzoek in te stellen. Deze zaak loopt nog. Ook andere zaken met betrekking tot illegale opgravingen op scheepswrakken, hebben tot grotere aandacht en bewustwording van dit probleem geleid, niet alleen bij de Erfgoedinspectie en de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, maar ook bij de betrokken departementen. Een gezamenlijke aanpak van dit probleem is noodzakelijk. In 2011 zal dit dan ook een vervolg krijgen.

Samenwerking met de douane

Bij de controle op de in- en uitvoer van cultuurgoederen is de samenwerking met de douane onmisbaar. Hierover zijn in een convenant wederzijdse verplichtingen vastgelegd. De inspanning van de Erfgoedinspectie is in de eerste plaats gericht op het ondersteunen van de douane in haar werk door douaneambtenaren van de juiste informatie te voorzien of door bijstand te verlenen bij het uitvoeren of afhandelen van controleactiviteiten. Verder bereidde de Erfgoedinspectie de inhoudelijke inbreng voor een opleiding over cultuurgoederen voor, gericht op de Uitvoeringswet UNESCO-verdrag 1970 (2009), met speciale aandacht voor beschermd cultureel erfgoed in aangesloten verdragspartijen en het kwetsbare erfgoed dat voorkomt op de Rode Lijsten van ICOM en de lijst met bedreigde sites van het World Monuments Fund.

In 2010 autoriseerde de Erfgoedinspectie 248 uitvoervergunningen voor cultuurgoederen voor vooral de categorieën schilderijen, archeologische voorwerpen en tekeningen, zie tabel 5.

Tabel 5: Aantal afgegeven uitvoervergunningen in 2010

Doelgroep	Aantal uitvoervergunningen	Waarvan: bestemming	
Professionele musici	73		
Musea en bibliotheken	72	Japan	30
		VS	23
		Zwitserland	7
Handelaren en veilinghuizen	71	VS	43
		Zwitserland	14
Totaal	248		

Bij het toezicht op de naleving van de vigerende wet- en regelgeving op het gebied van cultuurgoederen, is gebleken dat samenwerking met het KLPD/regionale politie in toenemende mate noodzakelijk is.

Voor een effectieve handhaving acht de Erfgoedinspectie het noodzakelijk dat de toezegging door de minister van Justitie aan de Tweede Kamer in 2009 over de aanstelling van een landelijke officier van justitie op cultuurgebied binnen het Openbaar Ministerie wordt geëffectueerd.

7

Incidenten en meldingen

De Erfgoedinspectie hecht grote waarde aan meldingen over mogelijke misstanden op de gebieden waarop zij toezicht houdt. Meldingen vormen een belangrijke informatiebron en geven inzicht in het aantal en de aard van de incidenten die zijn voorgevallen. Het geeft ook inzicht in eventuele risico's waar vervolgens in het toezicht extra aandacht aan kan worden besteed. Van de mogelijkheid om meldingen te doen wordt, onder andere via de website van de Erfgoedinspectie, met regelmaat gebruik gemaakt. Bij elke melding wordt de ernst van het incident onderzocht en bepaalt de Erfgoedinspectie haar formele rol. In een aantal gevallen onderneemt de Erfgoedinspectie zelf actie, soms volstaat het verstrekken van informatie of een verwijzing naar de gebruikelijke rechtsgang of uitleg over taken en bevoegdheden van derden.

Archeologische monumenten, opgravingen en vondsten

In 2010 werden over de volgende onderwerpen meldingen gedaan of vragen gesteld: sloopwerkzaamheden op een monument zonder vergunning, het copyright op rapporten, illegale vondsten, het niet (tijdig) leveren van rapporten van booronderzoeken en de uitwerking ervan, vondstbewaring in archeologische gemeentelijke en/of provinciale depots, de status van KNA archeologen en het gebruik van metaaldetectoren.

Bij vijf meldingen heeft de Erfgoedinspectie nader onderzoek gedaan. Daarbij betrof het een mogelijke versterking van een archeologisch monument, illegale maritieme archeologische praktijken, booronderzoek zonder opgravingsvergunning en een bouwproject op een archeologisch rijksmonument, waarvoor mogelijk onterecht geen monumentenvergunning was aangevraagd.

Monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten

De meeste meldingen of vragen op het gebied van monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten zijn met een inhoudelijke reactie beantwoord zonder dat verder onderzoek noodzakelijk was. Twee keer heeft een melding geleid tot een inspectie bij een gemeente. Er waren in 2010 nog drie meldingen over monumentencommissies, waaruit blijkt dat het functioneren ervan in de publieke belangstelling staat.

Archieven

In 2010 werden zestien incidenten geregistreerd, waarvan er zes na een vooronderzoek niet verder in behandeling zijn genomen, onder meer omdat een andere instantie de zaak al behandelde of omdat het incident snel tot een oplossing kwam. De onderzochte incidenten hadden betrekking op verlies of schade wegens brand of water, diefstal of verlies, onrechtmatige vernietiging, achterstand in overbrenging, zorgdragerschap en afgedwaald archief. In sommige gevallen ging het om meer dan één overtreding. Van de onderzochte organisaties kwamen relatief veel incidenten voor bij politie en justitie, dit betreft vooral het verlies van stukken.

De rijkscollectie

Collectiebeheerders die met betrekking tot de rijkscollectie een beheersovereenkomst hebben afgesloten met de minister van OCW, zijn verplicht om incidenten waarbij de collectie schade of verlies lijdt, te melden aan de Erfgoedinspectie. In 2010 zijn geen incidenten met betrekking tot de rijkscollectie bij de Erfgoedinspectie gemeld. Wel is in 2010 bijzondere aandacht uitgegaan naar de verhuizing van het Zoölogisch Museum Amsterdam en verschillende universitaire collecties naar het NCB Naturalis in Leiden. De aandacht van de Erfgoedinspectie gaat hierbij zowel uit naar het archiefbeheer bij deze verhuizing als naar het transport van museale voorwerpen van de rijkscollectie.

Uitvoer en invoer van cultuurgoederen

Naast zes meldingen van mogelijke onregelmatigheden bij de invoer van cultuurgoederen, meldde de Nederlandse douane tweemaal de uitvoer van cultuurgoederen zonder vergunning. Eenmaal werd de Erfgoedinspectie door de Vlaamse autoriteiten ingelicht over de uitvoer van een Nederlands cultuurgoed zonder uitvoervergunning via de Antwerpse haven. Omdat het niet om beschermd cultureel erfgoed ging, is gekozen voor handhavingcommunicatie. In alle gevallen konden de goederen hun weg vervolgen nadat op aangeven van de Erfgoedinspectie alsnog een vergunning was aangevraagd. In 2010 is de behandeling van een klacht, die was ingediend naar aanleiding van een eerdere controle op de invoer van mogelijke cultuurgoederen, afgerond. Mede naar aanleiding van deze klacht heeft de Erfgoedinspectie de procedures bij de controle op in- en uitvoer van cultuurgoederen aangescherpt.

Tabel 6: Aantallen vragen en meldingen in 2010

	Archeologie	Monumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten	Archieven	Collecties	In- en uitvoer cultuurgoederen
Incident-meldingen	5	16	16	0	9
Informatievragen	27	8	114	4	29

Bijlage rapporten en rapportagebrieven in 2010

Thematische rapporten

Monitorboek Erfgoedinspectie 2009-2010; november 2010.

Zoek! Een speurtocht naar de rapporten van opgravingen 2003-2006; april 2010.

Invoering van zelfregulering en zelfevaluatie in de informatiehuishouding van ministeries. Een thema-inspectie; maart 2010.

Inspecties

Inspectierapport doorlichting PI Arnhem locatie De Berg; september 2010.

Rapportagebrief archiefruimte Rechtbank Utrecht; 6 december 2010.

Rapportagebrief over depot Eye, Film Instituut Nederland, 29 maart 2010.

7 Inspectierapporten Instandhouding rijksmonumenten en beschermde stads- en dorpsgezichten.

15 Inspectierapporten over uitgevoerd archeologisch onderzoek.

16 Rapportagebrieven van inspecties naar de naleving op drie archiefwettelijke basiseisen.

7 Rapportagebrieven van vervolgininspecties naar de archieven bij de openbare universiteiten.

Colofon

Erfgoedinspectie
Koninginnegracht 25
Postbus 16478 (IPC 3500)
2500 BL Den Haag
Tel: 070-4124012
Fax: 070-4124014
E: info@erfgoedinspectie.nl
www.erfgoedinspectie.nl
ISBN: 978-90-815392-0-3

Mei 2011

